

FRONT-LINE

Milan Jesih

Soneti drugi

Wieser, Celovec-Salzburg 1993

V zapisu o novi pesniški zbirki Milana Jesiha se je težko izogniti ponavljanju nekaterih splošno znanih resnic (znanih zlasti bralcem, ki so njegove prve *Sonete* izpred petih let tako vzljubili, da sta doslej izšla že dva ponatisa): Milan Jesih je mojster slovenskega jezika, njegov besedni zaklad je raznovrsten in nobena snov mu ni prenizka, da je ne bi pretil v najzlahtnejšo sonetno formo; kar je v življenju trpkega, se v njegovih ustih ublaži in poplakne z ironijo ... Vse to velja tako za prve kot za druge *Sonete* in obojim je z naštevanjem odlik težko priti do dna.

Da med prvimi in drugimi *Soneti* obstaja kontinuiteta, je razvidno iz naslova, forme in vsebine. Jesih se ne trudi, da bi bil drugačen, ampak preprosto nadaljuje zgodbo, ki morda ni tipična, je pa značilna za človeka, ki si je vse življenje postavljал vprašanja o sebi in je nekje okrog štiridesetega leta našel dovolj trdne odgovore, da se lahko (za hip?) ustavi. *Kobalt* (1976) in *Volfram* (1980) sta bili zbirki o človeku, ki se bliža tridesetim, in zanimivo je, da bralcev še zdaleč nista tako vznemirili kot *Soneti*, čeprav tudi v teh dveh zbirkah nastopa lirski subjekt, ki "analizira" svoj odnos do sebe in do sveta v nič kaj ženirani govorici. Gledano z današnje perspektive, jima manjka zrelost *Sonetov*. Z zrelostjo ne mislim samo stroge oblike, ki simbolizira urejenost, smiselnost, ampak predvsem tisto zrelost, ki jo prinese posameznikov razvoj: distancirani, rahlo ironični pogled na lastno osebo, ki je ne samo kritičen, ampak tudi prizanesljiv; ki se ne sramuje neizpolnjenih upov in mladostnih ver; ki ni samo nostalgичno zazrt v preteklost, ampak mu je enako dragoceno hrepenenje; ki pozna bolečino, odpoved in minevanje. Jesihovo poezijo lahko vedno beremo v dialogu s Prešernom, morda so *Soneti* tako zanimivi ravno zato, ker "nadaljujejo" s točke, do katere je prišel Prešeren (na primer z verzi "sem dolgo upal in se bal, /.../ srce je prazno, srečno ni, nazaj si up in strah želi"). Za Jesiha so, tako kot za Prešerna, značilne velike bivanjske teme, med njimi je morda na prvem mestu ljubezen. Jesih ne opeva nobene Julije, njegova "ženska" nima imena in njena eksistenca je vprašljiva, saj se največkrat pojavi v sanjah, spominu ali domišljiji. (Podoba, vizualna predstava, ki izvira iz sanj, spomina ali domišljije, je sploh glavni princip Jesihove poezije: na ta

način lirski subjekt, razpršen na številne "jaze", podoživi ali ponotranji vse, kar je in kar se dogaja – ničesar ne sporoča neposredno, iz stvari samih. Pa še nekaj je značilno zanj: odrasel je in ve, da svet ne izgine, če človek zapre oči, zato pa – kot kak jogi – tem pogostejše miži, da bi ugledal svetove, ki se skrivajo izza vek. Sanje, domišljija in spomin so popolnoma enakovredni izvori Jesihove poezije.) Prešeren pravi: "Kar je, beži." Jesih dodaja: "Kar je, je isto s tistim, česar ni." Izjavi sta si podobni, ker obe govorita o minljivosti, toda Jesihova je bolj daljnosežna, saj ukinja razliko med bivajočim in nebivajočim. To pojasnjuje, zakaj je lahko ljubezen do ženske privida enako (ne)srečna kot ljubezen do konkretne ženske. V Jesihovi poeziji ne pride do (trajne) realizacije ljubezenskega odnosa, hrepenenje po ženski je neizmerno in neizpolnljivo. Toda ženska seveda ni samo predstavница drugega spola, ampak tudi (naj mi bo dovoljeno malce psihologiziranja) izgubljena polovica moške psihe – simbolizira "ženske vrednote čustvovanja, povezanosti in duševne ozaveščenosti" (Robert A. Johnson: Midva). Podoba nedosegljive ženske, ki izvira iz nezavednega, je anima: Jesih v enem izmed svojih sonetov govori o njej, ko pravi: "Neznano v sebi slutiš jo in deček / si zbeگان zanj ga na roko mečeš, / zanjo ni varna pred teboj nobena / in zanjo tujka ti postane žena / in zanjo si živel in bil nesrečen."

Smrt je Jesihova druga velika tema, ki se navezuje na problematiko časa. Kar je, mineva: ta misel govori o linearnosti časa, o počasnem napredovanju h koncu. Toda čas ni samo minevanje, čas je tudi trajanje: so trenutki, ko se zdi, da se je čas ustavil in "neulovljivi zdaj" kar traja. V zbirki *Soneti drugi*, ki je vsebinsko oblikovana po načelu štirih letnih časov (začne se z zimo in konča z jesenjo), je Jesih z lahkotnostjo rojenega lirika ubesedil številne trenutke, ko se Čas iz mirovanja prevesi v minevanje. Toda to še vedno ni vse: čas mineva, čas traja in vendar – časa ni. Kar je bilo, se bo šele zgodilo, zato sta spomin in upanje do nerazpoznavnosti prepletena. Človek ni nekaj trdnega in nespremenljivega, njegovo bistvo je fluidno, ker je razpet med spomine, ki so bili, in med spomine, ki še bodo. Jesih ne bi bil Jesih, če svoje filozofije ne bi zavil v nešteto pesniških tančic: namesto suhoparnega modrovanja o eni sami stvari ponuja ogromno podob, izpisanih v sočnih govoricah, ki se odpirajo novim in novim branjem. Smrt je pri Jesihu, tako kot pri Prešernu, spremenjena v prijazno znanko, ki obeta vsaj pozabljenje, če že ne neke višje, metafizične izpolnitve. Smrt je kamen mejnik: življenje po njej bo drugačno, bolj veselo, saj bo ukinila melanholijo in bolečino neizpolnjenega hrepenenja. Zato ni čudno, da smrt – zapeljivka, ki vablivo mami v svoje kraljestvo miru – "lirskemu subjektu" včasih prišepne celo misel na samomor.

Tretja Jesihova tema, ki se iz *Sonetov* razrašča v *Sonete druge*, je vsaj na videz manj usodna: gre za vino, omamno, vendar "kruto" pijačo, ki – v primerjavi s smrtjo – omogoča samo kratkotrajno pozabo, veselje in ekstazo. Četrta tema, razmislek o poeziji, pa je tokrat skorajda izostal: le v uvodni pesmi lahko slutimo podobnost med pesnikom in zidarji, ki morajo pravkar zgrajeno hišo vedno prepustiti tujcu. Ali to pomeni, da poezija ne more biti pesnikov dom, kot so verjeli na primer simbolisti? Da

je pesnik obsojen na večno iskanje nove pesmi – novega doma? Sklepna pesem v prvih *Sonetih* je govorila o iskanju absolutnega soneta, ki vsebuje Luč, Lepoto in Resnico. *Soneti drugi* prinašajo preklic tega projekta, saj v sklepni pesmi "dom" ni izenačen s poezijo, ampak s tišino oziroma spanjem v "neizrečnosti daljav". Iskanje velikega Soneta je dopolnjeno, dve izdani zbirki pričata, kako zelo uspešno je bilo.

Darja Pavlič

Luc Menaše: SVETOVNI BIOGRAFSKI LEKSIKON

Leksikon velikega formata, ki obsega več kot 1300 strani in zajema prek 27.000 gesel. **Prvi tak leksikon pri nas**, v katerem boste našli najpomembnejše osebe z vseh področij (znanost, kultura, politika itd.)

Knjiga izide novembra 1994.

Prednaročniška cena za člane kluba MOLJ 12.980 SIT.

Knjigo lahko naročite na naslov: ZALOŽBA MIHELAC, Koseskega 25, p.p. 428, 61000 LJUBLJANA.